

AZS Lublin

Lublin należy do ośrodków AZS z najdłuższą historią. Choć odnosił niewiele sukcesów sportowych na skalę międzynarodową, to jego rola w rozwoju sportu na Lubelszczyźnie i w Polsce była naprawdę znacząca. Dziwi zatem, że do dziś AZS Lublin nie doczekał się monograficznego opracowania. Wydana w 1972 r. publikacja autorstwa Leszka Marii Roupperta obejmuje tylko pierwsze 50 lat jego działalności, a okres międzywojenny został w niej potraktowany bardzo skrótowo¹. W tej sytuacji konieczne jest również odwoływanie się do dokumentów archiwalnych przechowywanych głównie na KUL i UMCS oraz drukowanych sprawozdań wewnętrznych AZS.

Wydzielony fragment tekstu należy poświęcić klubowi AZS AWF z Białej Podlaskiej, który początkowo rozwijał się niezależnie, by w początkach XXI w. wejść w skład Organizacji Środowiskowej AZS w Lublinie.

Prace organizacyjne nad utworzeniem AZS na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim podjęte zostały jesienią 1921 r. z inicjatywy Tadeusza Jaworowskiego. Na zebraniu założycielskim w dniu 22 stycznia 1922 r. powołano do życia Akademickie Koło Sportowe (AKS)². W najstarszym zachowanym dokumencie, pochodzącym z 5 marca 1922 r. tymczasowy przewodniczący Koła kpt. Lolaczyński informował, że AKS uchwalił swój statut 2 lutego 1922 r. jako apolityczna organizacja studencka. Koło liczyło wówczas 43 członków zwyczajnych i 5 nadzwyczajnych. Kuratorem był prof. Zygmunt Kukulski. W skład zarządu weszli obok przewodniczącego także: Tadeusz Jaworowski, J. Suchodolski, Stanisław Rusiecki i Zbigniew Pyzikowski³. Bardzo szybko zmieniono nazwę na powszechnie używaną w Polsce: Akademicki Związek Sportowy. Już 21 marca 1922 r. został przyjęty szczegółowy regulamin zarządu AZS, regulujący dokładnie kompetencje i zadania jego członków⁴.

Jako pierwsze zostały utworzone sekcje lekkoatletyczna, szermiercza i piłki nożnej. Obok studentów do związku przyjmowano również uczniów 7 i 8 klas szkół średnich. 3 maja 1922 r. po raz pierwszy zaprezentowali się lubelskiej publiczności piłkarze AZS, pokonując w towarzyskim meczu Żydowski Klub Sportowy Makkabi 3:0⁵. Po rezygnacji Lolaczyńskiego prezesem AZS Lublin był początkowo Marian Sławiński, a później Tadeusz Wiśniowiecki. Ten ostatni, będąc

1

L. M. Rouppert, *50 lat Akademickiego Związku Sportowego w Lublinie 1922-1972*, Lublin 1972.

2

R. Wryk, *Narodziny i rozwój...*, s. 143.

3

Archiwum KUL, Teczka AZS 1922-1939, Notatka o AKS Lublin, 5 III 1922 r.

4

Ibidem, Regulamin Zarządu Akademickiego Związku Sportowego w Lublinie, 21 III 1922 r.

5

Kalendarz akademicki na rok 1924/25, Warszawa 1924, s. 189-190.

prezesem przez kilka kolejnych lat, przyczynił się do szybkiego rozwoju lubelskiego sportu akademickiego⁶.

W piśmie do rektora z sierpnia 1923 r. prosząc o subwencję dla związku, argumentowano: „Akademicki Związek Sportowy, jako jedyna placówka naukowa na Uniwersytecie Lubelskim, ma za zadanie wychowanie przyszłych zdrowych obywateli kraju i propagandę środków do celu tego wiodących wśród najszerszych mas, a bezpośrednio wśród młodzieży akademickiej i starszej szkolnej. AZS jest więc niejako niezbędną częścią i uzupełnieniem Uniwersytetu. Uniwersytet kształci ducha, AZS – ciało młodzieży”⁷.

W latach 1923-1925 powstały kolejno sekcje: narciarska, łyżwiarska, tenisowa oraz sekcja gier i zabaw ruchowych (uprawiająca koszykówkę i siatkówkę). Równolegle rosła liczba członków. Z 87 osób w roku 1923 do 164 w roku 1925 i aż 268 w 1926 r.⁸. W początkach 1927 r. funkcjonowały ponadto sekcje: bokserska i kolarska. Prezesem AZS był wówczas prof. Bronisław Bouffał⁹. Według informacji podanej przez Leszka M. Roupperta, w 1929 r. powstała sekcja 11-osobowej piłki ręcznej, która była przez pewien czas czołową drużyną w klasie A¹⁰.

Brak dokumentacji z przełomu lat 20. i 30. nie pozwala na odtworzenie stanu liczebnego i działalności organizacyjnej AZS Lublin w tym okresie. Według danych opublikowanych przez Ryszarda Wryka w 1929 r. zrzeszał on 298 członków, zaś w 1936 r. liczebność organizacji spadła do 200¹¹. Na liście członków z 1 lutego 1936 r., przechowywanej w archiwum KUL, znajduje się natomiast 111 nazwisk¹². W roku 1937 AZS liczył 187 członków zwyczajnych, z których połowa na stałe zamieszkiwała w Lublinie, reszta na prowincji¹³. Rok później było już tylko 106 członków, z których 49 było zgłoszonych do Polskiego Związku Piłki Ręcznej, 27 do Polskiego Związku

6

L. Rouppert, op. cit., s. 9.

7

Archiwum KUL, Teczka AZS 1922-1939, Pismo AZS Lublin do rektora KUL, 4 VIII 1923 r.

8

Archiwum PAN, Materiały Mieczysława Orłowicza, sygn. III-92, Kwestionariusz AZS Lublin, 1927 r., k. 90-91.

9

Archiwum KUL, Teczka AZS 1922-1939, Lista Zarządu Akademickiego Związku Sportowego w Lublinie, bd.

10

L. Rouppert, op. cit., s. 60.

11

R. Wryk, *Akademicki Związek Sportowy 1908-1939*, s. 168.

12

Archiwum KUL, Teczka AZS 1922-1939, Lista członków Akademickiego Związku Sportowego w Lublinie na dzień 1 lutego 1936 r.

13

Ibidem, Sprawozdanie z działalności Akademickiego Związku Sportowego w Lublinie za rok kalendarzowy 1937

Lekkiej Atletyki (PZLA), 22 do Polskiego Związku Hokeja na Lodzie¹⁴.

Nie posiadamy informacji o działalności sekcji AZS Lublin w początku lat 30. Wszystko wskazuje na to, że miał wówczas miejsce kryzys organizacyjny w związku, powiązany z trudną sytuacją finansową. Niektóre sekcje zawiesiły swoją działalność. W 1934 r. funkcjonowały sekcje: lekkoatletyczna, gier sportowych (męska i żeńska), piłki nożnej, tenisowa, narciarska, pingpongowa¹⁵. W 1935 r. doszło do rozwiązania sekcji piłki nożnej poprzez jej fuzję z KS Plage-Laśkiewicz. Jako przyczynę tego kroku podano „brak zainteresowania ze strony młodzieży akademickiej tym sportem oraz brak podstaw materialnych, któreby sprostały wymogom danej sekcji”. Utworzono natomiast sekcje hokeja na lodzie i pływacką¹⁶. Pod koniec 1935 r. reaktywowano sekcje: szermierczą i bokserską, a prawdopodobnie na początku 1936 r. także łyżwiarскую. Sekcja bokserska przypuszczalnie nie podjęła działalności, gdyż nie występuje w sprawozdaniach. W 1937 r. AZS Lublin posiadał 9 sekcji: lekkoatletyczną, piłki ręcznej (dawną gier sportowych), tenisową, pływacką, hokejową, łyżwiarскую, szermierczą, narciarską i pingpongową¹⁷.

Ogromne znaczenie dla egzystencji AZS Lublin było posiadanie własnego obiektu sportowego, co nie tylko ułatwiało działalność sportową, ale pozwalało też na uzyskiwanie własnych środków na jej finansowanie. W 1924 r. wydierzawiono od właściciela ziemskiego Antoniego Budnego niezabudowane tereny przy ul. Lipowej obok cmentarza w Lublinie, na których urządzano wcześniej wystawy przemysłowo-rolnicze. Studenci własnym sumptem wybudowali tam boisko do piłki nożnej, a później także boiska do koszykówki i siatkówki oraz dwa korty tenisowe. Był to w zasadzie jedyny obiekt sportowy w Lublinie, nazywany popularnie „boiskiem AZS-u”. Korzystały z niego również inne kluby lubelskie, między innymi żydowskie: Gwiazda (Stern), Maccabi, Hapoel. Boisko odegrało ogromną rolę w rozwoju sportu masowego w mieście. Lucjan Piątek podaje, że już 27 sierpnia 1922 r. odbył się tam mecz piłkarski, w którym AZS wygrał z Lublinianką 1:0. Jednakże inne źródła wskazują wyraźnie na rok 1924 jako początek eksploatacji boiska¹⁸.

Sytuacja materialna AZS Lublin od początku była bardzo trudna, a w połowie lata 30. stała

14

Ibidem, Sprawozdanie z działalności Akademickiego Związku Sportowego w Lublinie za rok 1938

15

Ibidem, Sprawozdanie Zarządu AZS za okres 18 X 1933 – 2 XII 1934

16

Ibidem, Sprawozdanie z działalności Akademickiego Związku Sportowego w Lublinie za okres od dnia 26 II 1935 do 3 VI 1935

17

Ibidem, Sprawozdanie z działalności Akademickiego Związku Sportowego w Lublinie za rok kalendarzowy 1937; L. Rouppert błędnie podaje, że sekcja hokejowa i łyżwiarская powstały dopiero w 1937 r.

18

L. Piątek, *Historia powstania obiektów sportowych na terenie Lublina*, „Zeszyty Historyczne Akademickiego Związku Sportowego” 1997, nr 2, s. 7-8; R. Wryk, *Akademicki Związek Sportowy 1908-1939*, s. 191, L. M. Rouppert, op. cit., s. 10.

się dramatyczna. Związek uzyskiwał tylko niewielkie wsparcie od władz uniwersyteckich, Bratniej Pomocy i Towarzystwa Przyjaciół Młodzieży Akademickiej. W roku 1926 r. otrzymano subwencję z MWRiOP w wysokości 1750 zł, którą w całości wydano na budowę kortu tenisowego¹⁹. W roku 1929/30 uzyskano subwencję w kwocie 3000 zł z PUWFiPW²⁰, ale w późniejszych latach tego wsparcia już zabrakło. W tych okolicznościach lubelski AZS musiał ograniczać swoją aktywność i opierać się tylko na dochodach własnych. Było to możliwe dzięki wynajmowaniu na rzecz innych klubów i osób prywatnych posiadanych obiektów: boiska, kortów i urządzanej zimą na boisku ślizgawki. Ponadto organizowano imprezy sportowe (przede wszystkim mecze piłkarskie). Dodatkowy zarobek przynosił stół pingpongowy ustawiony w jadalni KUL. W 1934 r. pozwoliło to na realizację budżetu w wysokości 3105 zł²¹.

Brak subwencji i niefrasobliwość członków zarządu doprowadziły jednak do dramatycznej sytuacji. Nowy zarząd w grudniu 1935 r. żalił się, że jego poprzednicy zostawili w kasie 3 zł 19 gr i pozaciągali długów na 2000 zł. Stary sprzęt się zużywał, zawodnicy musieli przynosić na mecze własne piłki i stroje sportowe. Dzięki uprzejmości rektora Antoniego Szymańskiego uzyskano na terenie uniwersytetu lokal, gdzie mieścił się sekretariat AZS. Wskutek braku gotówki lokal nie był jednak opalany zimą i „wilgoć szerzyła się w zastraszający sposób”. Wskutek trudnych warunków finansowych młodzież akademicka nie chciała się zapisywać do AZS. Wstępowała do klubów, w których znajdowała lepsze warunki: Policyjnego Klubu Sportowego, Klubu Sportowego „Strzelec”, Wojskowego Klubu Sportowego Unia. W związku z tym pisano w dramatycznym tonie: „Chcąc, by ten niezdrowy stan minął, władze uniwersyteckie winny zdecydować: 1. Czy jest potrzeba istnienia AZS-u czy jej nie ma; 2. jeśli nie ma potrzeby, należy go rozwiązać; jeśli zaś jest, należy mu dać odpowiednie środki do egzystencji”²².

W roku 1936 AZS Lublin otrzymał wreszcie subwencję z PUWFiPW w niemałej kwocie 3250 zł, którą w większości wydano na sprzęt lekkoatletyczny, hokejowy i narciarski²³. Warunki działalności znacznie pogorszyły się jednak przez nie przedłużenie dzierżawy terenu boiska i kortów przy ul. Lipowej przez właściciela, Antoniego Budnego. Miało to wręcz doprowadzić do

19

15 XII 1926 r.

20

Archiwum KUL, Teczka AZS 1922-1939, Pismo prezesa AZS Lublin Wiśniowieckiego do MWRiOP,

R. Wryk, *Akademicki Związek Sportowy 1908-1939*, s. 191, s. 175.

21

1934.

22

Archiwum KUL, Teczka AZS 1922-1939, Sprawozdanie Zarządu AZS za okres 18 X 1933 – 2 XII

Ibidem, Sprawozdanie z działalności Akademickiego Związku Sportowego w Lublinie za okres od 3 czerwca 1935 do 31 grudnia 1935

23

CAW, Akta PUWFiPW, sygn. I.300.69.160, Sprawozdanie z kontroli zużycia subwencji, 20 IV 1937 r., k. 169.

chwilowego zaniku życia sportowego²⁴. W tej sytuacji korzystano z obiektów Okręgowego Ośrodka Wychowania Fizycznego: boska przy ul. Peowiaków 12, pływalni, lodowiska i sali gimnastycznej w Domu Żołnierza²⁵.

Kierownik Okręgowego Urzędu WFiPW ppłk Grefner bardzo krytycznie oceniał metody działalności, wyniki sportowe i sposób wydatkowania subwencji. Szczególne zastrzeżenia dotyczyły niezgodnego z przepisami występowania w barwach AZS zawodników nie związanych z uniwersytetem. W lipcu 1937 r. ppłk. Greffner pisał do zarządu: „Stwierdzam bowiem, że AZS Lublin zaczyna kroczyć po nierealnej drodze, gdyż pragnąc wykazać się wynikami sportowymi, nie mając żadnych trudności natury finansowej, ściąga do swego klubu zawodników nie mających nic wspólnego z Uniwersytetem, na terenie którego powinna rozwijać się właśnie praca sportowa. AZS wstawia w skład swoich zawodników - uczniów miejscowych i zamiejscowych gimnazjów wbrew wyraźnym zarządzeniom PUWF i PW i Minist. WR i OP”. Zalecał rozpocząć intensywną pracę ze studentami, grożąc wstrzymaniem subwencji²⁶. Faktycznie, w kartotece lubelskiego OZLA figurowało 31 zawodników AZS, z których zaledwie 16 było studentami KUL. Reszta rekrutowała się z robotników i uczniów²⁷.

Groźby nie były gołosłowne, bowiem ppłk Grefner w piśmie do dyrektora PUWFiPW stwierdził: „Dowodem, że obecny zarząd AZS nie cieszy się zaufaniem wśród młodzieży akademickiej, jest fakt, że szereg akademików należy do innych klubów sportowych (KS Związku Strzeleckiego) pomimo, że napotyka tam na duże trudności finansowe, lecz otrzymuje odpowiednią opiekę poszczególnych kierowników sekcji – czego niestety nie mogą otrzymać w AZS”. Po wyliczeniu różnych niedociągnięć, konkludował: „obecnie Lub. AZS nie zasługuje na żadne względy i wszelkie dotacje dla AZS winny być wstrzymane do czasu rozpoczęcia poważnej, realnej pracy”²⁸.

Sytuację uratował nowy zarząd AZS Lublin z prezesem Stanisławem Czarneckim i wiceprezesem Stanisławem Romanicą na czele. Spłacono ostatecznie długi, pozyskano odpowiednią subwencję i osiągnięto dobre wyniki sportowe²⁹. Wielkim wsparciem był kurator AZS

24

R. Wryk, *Akademicki Związek Sportowy 1908-1939*, s. 191.

25

Archiwum KUL, Teczka AZS 1922-1939, sprawozdanie z działalności Akademickiego Związku Sportowego w Lublinie za rok kalendarzowy 1936.

26

CAW, Akta PUWFiPW, sygn. I.300.69.160, Pismo ppłk. Grefnera do Zarządu AZS w Lublinie, 1 VII 1937 r., s. 173.

27

Ibidem Pismo OZLA w Lublinie do Kierownika Urzędu WFiPW z 8 VII 1937 r., k. 165.

28

Ibidem, Pismo ppłk. Grefnera do dyrektora PUWFiPW, 9 VII 1937, s. 162.

29

Archiwum KUL, Teczka AZS 1922-1939, Sprawozdanie z działalności Akademickiego Związku

z ramienia władz KUL prof. Czesław Martyniak – początkowo czynny zawodnik sekcji tenisowej, łyżwiarskiej i hokejowej, później niezwykle ofiarny przyjaciel młodzieży akademickiej³⁰.

Opisane powyżej kłopoty organizacyjne i finansowe powodowały, że trudno było oczekiwać rewelacyjnych wyników sportowych i wielkich sukcesów na arenie ogólnopolskiej. Kilka sekcji odnotowało jednak znaczące osiągnięcia, przede wszystkim lekkoatletyka i gry sportowe (koszykówka i siatkówka).

Dość silna liczebnie sekcja lekkoatletyczna (w 1938 r. licząca 45 członków) uzyskiwała przyzwoite wyniki na poziomie okręgu, a momentami także na arenie ogólnopolskiej. Pierwsze sukcesy zanotowała już w 1923 r. Na rozgrywanych w Krakowie pierwszych akademickich mistrzostwach Polski Władysław Kozieł zdobył złote medale w pchnięciu kulą i rzucie dyskiem. Niedługo potem, na lekkoatletycznych mistrzostwach Polski seniorów został brązowym medalistą mistrzostw Polski w rzucie dyskiem³¹. W 1924 r. do reprezentacji Polski został powołany dziesięcioboista Kazimierz Dzwonkowski. Kolejne sukcesy odnieśli lubelscy azetesiacy na akademickich mistrzostwach Polski w 1927 r. Pierwsze miejsca zajęli: Tadeusz Zwoliński w skoku wzwyż, Eugeniusz Stasiak w rzucie dyskiem, K. Dzwonkowski w skoku wzwyż z miejsca. Bolesław Wróblewski był drugi w biegach na 200, 400, 800 m i w sztafecie olimpijskiej³².

W roku 1934 i 1935 lekkoatleci AZS Lublin wywalczyli mistrzostwo okręgu. W kolejnych dwóch latach odnotowano jednak znacznie obniżenie poziomu i aktywności co skutkowało spadkiem na drugie miejsce³³. W mistrzostwach okręgu w 1938 r. AZS zajął co prawda również drugie miejsce, za WKS Orleńca Dęblin, ale z dobrymi wynikami. Pierwsze miejsca w swoich konkurencjach zajęli: Stanisław Pęczalski w skoku wzwyż (170 cm) i biegu na 110m przez płotki (19 sek.), Adam Trzepacz w rzucie oszczepem (45,96 m), Krajewski w biegu na 400 m (55,1 sek.), Lis w biegu na 800 m (2.03,5 min.)³⁴.

Mocnym punktem AZS Lublin była także sekcja gier ruchowych, przemianowana później na sekcję piłki ręcznej. W 1937 r. liczyła 75 zawodników i 34 zawodniczki. W praktyce prowadziła ona drużyny koszykówki i siatkówki kobiet i mężczyzn. Należały one do czołówki w okręgu

Sportowego w Lublinie za rok 1938.

30

L. M. Rouppert, op. cit., s. 10.

31

R. Wryk, *Akademicki Związek Sportowy 1908-1939*, s. 365.

32

L. M. Rouppert, op. cit., s. 31.

33

CAW, Akta PUWFiPW, sygn. I.300.69.160, Pismo OZLA w Lublinie do Kierownika Urzędu WFIPW z 8 VII 1937 r., k. 165.

34

Archiwum KUL, Teczka AZS 1922-1939, Sprawozdanie z działalności Akademickiego Związku Sportowego w Lublinie za rok 1938.

lubelskim. Siatkarki w 1937 r. zdobyły 8 miejsce w mistrzostwach Polski³⁵. Natomiast koszykarki robiły poważne postępy i w 1939 r. zajęły drugie miejsce w okręgu za WKS Unia³⁶.

Drużyna koszykówki męskiej w 1926 r. weszła do klasy A, stając w rzędzie najlepszych drużyn lubelskich. W drugiej połowie lat 30. była mistrzem okręgu. W październiku 1938 r. w ramach Tygodnia Akademika zorganizowano w Lublinie akademickie mistrzostwa Polski w koszykówce męskiej, które okazały się sukcesem organizacyjnym i sportowym. Wzięło w nich udział sześć drużyn: Kraków, Lublin, Lwów, Poznań, Warszawa, Wilno, podzielonych na dwie grupy. Po zwycięstwach nad Krakowem i Warszawą lublinianie zajęli pierwsze miejsce w grupie. W finale AZS Lublin pokonał zespół AZS Wilno 42:31 i zdobył tytuł Akademickiego Mistrza Polski. W marcu 1939 r. zagrał w półfinałach mistrzostw Polski, przegrywając jednak z Wisłą Kraków i AZS Lwów³⁷.

W październiku 1938 r. w Lublinie odbyły się również akademickie mistrzostwa Polski w siatkówce mężczyzn z udziałem drużyn z sześciu ośrodków. AZS Lublin zajął trzecie miejsce za Wilnem i Warszawą. Ponadto był mistrzem okręgu lubelskiego³⁸.

Sekcja piłki nożnej była jedną z pierwszych w klubie. Drużyna AZS Lublin rozpoczęła występy od klasy C. Początkowo grała bez trenera, jedynie przy bardzo aktywnej postawie opiekuna sekcji Zbigniewa Pyzikowskiego. Szybko awansowała do klasy B, a następnie pod kierunkiem trenera Aleksandra Kowalskiego (najlepszego wówczas piłkarza Lubelszczyzny) do klasy A, w której występowały drużyny z Lublina, Chełma, Kowla i Równego³⁹. Grała w niej ze zmiennym szczęściem. W 1934 r., przed likwidacją, rozegrała 10 spotkań w rozgrywkach tej klasy, odnotowując 2 zwycięstwa, 2 remisy i 6 porażek⁴⁰.

Sekcja tenisa ziemnego rozgrywała zawody głównie na na poziomie okręgu. Mocnymi punktami sekcji byli debliści Czesław i Zygmunt Martyniakowie⁴¹. Sekcja pingpongowa (tenisa stołowego) „miała charakter przyjemnościowy”, jak zaznaczono w sprawozdaniu z 1937 r. Mimo to wzięła udział w drużynowych mistrzostwach Lublina zespołów chrześcijańskich, zajmując trzecie

35

Ibidem, Sprawozdanie z działalności Akademickiego Związku Sportowego w Lublinie za rok kalendarzowy 1937.

36

L. M. Rouppert, op. cit., s. 18.

37

L. M. Rouppert, op. cit., s. 24.

38

Ibidem, s. 44.

39

Ibidem, s. 58.

40

Archiwum KUL, Teczka AZS 1922-1939, Sprawozdanie Zarządu AZS za okres 18 X 1933 – 2 XII

1934.

41

L. M. Rouppert, op. cit., s. 70.

miejsce⁴².

W sportach zimowych osiągnięcie znaczących rezultatów było bardzo utrudnione ze względu niesprzyjające warunki atmosferyczne i brak sztucznego lodowiska. Mimo to hokeiści uczestniczyli w rozgrywkach ligowych okręgu wołyńskiego. Łyżwiarze należeli do najlepszych w Lublinie⁴³. W 1938 r. Tadeusz Nawrot zajął trzecie miejsce na mistrzostwach Polski w jeździe figurowej⁴⁴.

Inne sekcje skupiały się raczej na aktywności rekreacyjnej i propagującej sport. Np. sekcja pływacka nie rozwinęła działalności wyczynowej, bo sezon pływacki zaczynał się gdy studenci rozjeżdżali się do domów. Wszystkie sekcje AZS Lublin miały z pewnością poważne zasługi w propagowaniu sportu wśród mieszkańców miasta i studentów KUL. Jak wspominał Ryszard Jędrzejewski: „Lubelski AZS znany był w kraju jako ambitny i pracowity zespół, mimo że nie posiadał w swoich szeregach asów. Typowym tego przykładem była sekcja piłki nożnej, która, choć borykała się z piętrzącymi się trudnościami natury kadrowo-szkoleniowej, zawsze starała się godnie reprezentować swoje barwy klubowe”⁴⁵.

II wojna światowa przyniosła niepowetowane straty w gronie zawodników i działaczy. Już jesienią 1939 r. został rozstrzelany przez Niemców prof. Czesław Martyniak. Zamojska Rotunda była miejscem kaźni lekkoatlety Mariana Sozańskiego, po przesłuchaniu w gmachu gestapo w Lublinie zmarł inny wybitny lekkoatleta Stanisław Pęczalski. Śmierć ponieśli też m.in. członkowie ruchu oporu - Zygmunt Martyniak i Władysław Reinholz. Nie zachwiało to sportowym duchem azetesiaków, którzy jeszcze w czasie trwania okupacji niemieckiej rozgrywali mecze siatkówki na dziedzińcu szpitala Bożego Jana⁴⁶.

Grupa przedwojennych działaczy już w sierpniu 1944 r. przystąpiła do reaktywacji AZS. Zaczęto od gromadzenia sprzętu sportowego i przygotowania boisk przy Domu Żołnierza, Gimnazjum Zamoyskiego i KUL. Na czele pierwszego zarządu stanął Stanisław Krzykała – ówczesny wiceprezydent miasta. Do AZS Lublin obok należeli wtedy studenci aż trzech uczelni: KUL, UMCS i Politechniki Warszawskiej, która w pierwszym okresie po wojnie miała swoją siedzibę w Lublinie. Jako pierwsze rozpoczęły swoją działalność sekcje: siatkówki, koszykówki,

42

Archiwum KUL, Teczka AZS 1922-1939, Sprawozdanie z działalności Akademickiego Związku Sportowego w Lublinie za rok kalendarzowy 1937.

43

Ibidem, Sprawozdanie z działalności Akademickiego Związku Sportowego w Lublinie za rok 1938.

44

L. M. Rouppert, op. cit., s. 64.

45

R. Jędrzejewski, *Sportowe wspominki*, [w:] *Akademicki Związek Sportowy 1908-1983. Wspomnienia i pamiątki*, oprac. R. Wryk, Poznań 1985, s. 264.

46

L. M. Rouppert, op. cit., s. 10.

lekkiej atletyki, pływania, tenisa stołowego, narciarska, a nieco później piłki nożnej i bokserska⁴⁷.

W tym pierwszym okresie AZS Lublin znajdował się w trudnej sytuacji finansowej i działał na poły legalnie, nie posiadając uznanego przez władze statutu. Kuratorem był prof. Leon Halban. Stan ten został naprawiony na walnym zebraniu 6 kwietnia 1946 r., z udziałem 93 członków. Uchwalono na nim statut i wybrano nowy zarząd, na czele którego stanął student UMCS Jerzy Zdziechowski⁴⁸.

Szybko rosły szeregi członkowskie AZS. W 1944 r. było ich tylko 28, w 1945 r. – 120, 1946 – 236, 1947 – 600⁴⁹. W lipcu 1949 r. AZS Lublin liczył 936 członków wśród 5367 studentów KUL i UMCS⁵⁰.

W tym pierwszym, powojennym okresie dobrze prezentowały się drużyny AZS Lublin w grach zespołowych. Siatkarki w styczniu 1946 r. zagrały w turnieju finałowym o mistrzostwo Polski w Lublinie, zajmując czwartą lokatę. Siatkarze w 1945 r. zdobyli mistrzostwo okręgu. W lutym 1948 r. w turnieju finałowym o mistrzostwo Polski zajęli również czwarte miejsce⁵¹. Drużyna hokeja na lodzie uczestniczyła w rozgrywkach okręgu warszawskiego. W lutym 1948 r. odniosła swój największy sukces. Po pokonaniu AZS Warszawa i AZS Toruń zdobyła tytuł akademickiego mistrza Polski⁵². Sukces ten nie powstrzymał Centrali AZS od decyzji o rozwiązaniu sekcji hokejowej w Lublinie i przekazaniu posiadanego sprzętu innemu środowisku.

W 1949 r., po przekształceniu Akademickiego Związku Sportowego w centralnie sterowane i zideologizowane Akademickie Zrzeszenie Sportowe, utworzono 7 kół AZS na największych wydziałach obu lubelskich uczelni. Ich głównym zadaniem było umasowienie sportu akademickiego i zarazem poddanie studentów indoktrynacji w duchu komunistycznym. W 1951 r. osiągnięto stan ponad 1500 członków, co oznaczało przekroczenie założonego planu. Przyciągnięciu studentów do AZS miały służyć imprezy masowe: Marsze Jesienne, Międzynarodowy Tydzień Studenta, Miesiąc Otwartych Boisk itp.⁵³.

47

Ibidem, s. 11.

48

Archiwum UMCS, sygn. S4/720, Protokół Walnego Zebrania Akademickiego Związku Sportowego w Lublinie, 6 IV 1946,.

49

L. M. Rouppert, op. cit., s. 11.

50

AAN, Ministerstwo Oświaty, sygn. 3166, Sprawozdanie organizacyjne ZG AZS za okres od 1 IV 1949 do 31 VII 1949 r., k. 232.

51

L. M. Rouppert, op. cit., s. 36, 44-45.

52

L. Piątek, *Lubelski sport po wyzwoleniu*, „Zeszyty Historyczne Akademickiego Związku Sportowego” 1997, nr 2, s. 19-20.

53

Archiwum UMCS, sygn. S4/720, Ocena pracy AZS z grudnia 1951 r., bp.

W ramach stalinizacji sportu i szkolnictwa wyższego postanowiono poddać AZS gruntownej przebudowie, ponieważ dotychczas był to „teren zabagniony” i niezwykle trudny do opanowania przez komunistów. W partyjnej ocenie AZS uważano za „siedlisko wszelkiego rodzaju szumowin”, „wylęgarnię złotej młodzieży, wrogiej nam ideologicznie” i „organizację wybitnie elitarną, nie mającą nic wspólnego z masowością”. W nowej odsłonie organizacja miała być elementem „fabryki nowej inteligencji”, za jaką uważano uniwersytet. Dlatego wśród 12 członków Zarządu Środowiskowego AZS w Lublinie znalazło się 8 dzieci robotników i chłopów, członków ZMP⁵⁴.

Szeregi AZS początkowo rosły, później jednak biurokratyczne, komunistyczne metody spowodowały skutki odwrotne od zamierzonych. Mimo powstania w Lublinie nowych uczelni, wyodrębnionych z UMCS: Akademii Medycznej (1950) i Wyższej Szkoły Rolniczej (1955), liczba członków AZS dramatycznie spadła. W 1956 r. AZS Lublin liczył 358 członków (w tym 220 zawodników), uprawiających 6 dyscyplin sportu i 35 działaczy⁵⁵.

Sytuacja uległa poprawie po liberalizacji systemu władzy i reaktywowaniu Akademickiego Związku Sportowego w 1957 r. Szeregi AZS w naturalny sposób zaczęły się rozwijać. W 1965 r. powstał nowy klub w Wyższej Szkole Inżynierskiej (późniejszej Politechnice Lubelskiej). W tym czasie Zarząd Środowiskowy AZS w Lublinie obejmował swoją działalnością 5 klubów uczelnianych i jeden międzyuczelniany. Zrzeszały one 1922 członków w 60 sekcjach, co stanowiło 24,9 % w odniesieniu do liczby studentów. Największym zainteresowaniem studentów cieszyły się siatkówka, koszykówka i lekka atletyka. Środowisko napotykało w swej pracy na duże trudności z zabezpieczeniem krytych obiektów sportowych dla potrzeb klubów. AZS Lublin zajmował 14 miejsce wśród klubów AZS i 6 miejsce we współzawodnictwie spartakiadowym⁵⁶.

Na przełomie lat 60. i 70. AZS pozyskał własną bazę obiektową poprzez budowę Ośrodka Sportów Wodnych nad jeziorem Piaseczno. Na miasteczku akademickim UMCS powstał zaś Akademicki Ośrodek Sportowy (AOS) z halą sportową i krytą pływalnią⁵⁷.

Od początku bardzo utrudniona była działalność AZS KUL, ponieważ uczelnia jedynie okresowo posiadała własne, skromne warunki do prowadzenia treningów. W większości korzystano z wynajmowanych obiektów w lubelskich szkołach i klubach. W latach 70. zbudowano Ośrodek Sportowo-Wypoczynkowy AZS KUL w Rogóźnie, dobrze wyposażony w sprzęt wodny i

54

Ibidem.

55

Sprawozdanie z działalności w latach 1957-1959, ZG AZS, Warszawa 1960, s. 14.

56

Sprawozdanie z działalności w latach 1964-1965, ZG AZS, Warszawa 1966.

57

L. M. Rouppert, op. cit., s. 14.

sportowy⁵⁸.

W omawianym okresie drużyny AZS Lublin tylko sporadycznie odnosiły sukcesy na arenie ogólnopolskiej. W obiecującym zespole siatkarek po 1948 r. nastąpiło znaczne obniżenie poziomu sportowego, które było spowodowane trudnościami organizacyjnymi i brakiem środków finansowych. Pałeczkę przejęły z czasem siatkarki AZS UMCS, które w 1959 r. zdobyły mistrzostwo Polski wyższych uczelni i uzyskały prawo reprezentowania Polski na Światowym Festiwalu Młodzieży w Wiedniu. Jako AZS Lublin ukończyły turniej bez porażki i zajęły pierwsze miejsce wyprzedzając silne zespoły Bułgarii, Czechosłowacji, Rumunii oraz Finlandię, Austrię i Włochy. W 1960 r. wywalczyły awans do II ligi⁵⁹.

Siatkarze w latach 1952 i 1953 r. zajmowali trzecie miejsce w Akademickich Mistrzostwach Polski. Jednakże dopiero w 1960 r. uzyskali awans do II ligi państwowej, zaś w 1964 do ekstraklasy (na jeden sezon)⁶⁰. W 1958 r. siatkarze AZS KUL zdobyli brązowy medal w Akademickich Mistrzostwach Polski w Poznaniu⁶¹. Do grona wybitnych przedstawicieli lubelskiego AZS jest zaliczany siatkarz Tomasz Wójtowicz, który jako kilkunastoletni, utalentowany chłopak wstąpił w szeregi lubelskich akademików. W 1972 r. jako reprezentant Polski został wicemistrzem Europy juniorów. Dwa lata później, już jako zawodnik Avii Świdnik, wchodził w skład złotej polskiej drużyny, która w 1974 r. wywalczyła mistrzostwo świata.

W latach 1958-1962 w ekstraklasie grała drużyna rugby AZS Lublin. Mimo niezłego poziomu została rozwiązana⁶². Drużyna koszykówki kobiet w 1966 r. zajęła drugie miejsce w Akademickich Mistrzostwach Polski, a także mistrzostwo okręgu i awans do I ligi. Już po roku spadły do II ligi. Później jeszcze dwukrotnie tymczasowo wchodziły do I ligi, ale nie zdołały się w niej na dłużej utrzymać⁶³. W latach 1954-1956 w I lidze grał także zespół tenisa stołowego. W latach 1952-1954 i 1959 czterokrotnie zdobywał tytuł akademickiego mistrza Polski. W latach 60. sekcja środowiskowa została jednak zlikwidowana⁶⁴.

W czołówce Lubelszczyzny znajdowała się stale sekcja lekkoatletyczna AZS Lublin. W

58

s. 6-7.

59

S. Dobosz, *80 lat AZS Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego 22.01.1922 – 22.01.2002*, Lublin 2002,

L. M. Rouppert, op. cit., s. 36-40.

60

Ibidem, s. 45.

61

S. Dobosz, op. cit., s. 11.

62

L. M. Rouppert, op. cit., s. 62.

63

Ibidem, s. 18-23.

64

Ibidem, s. 68-69.

1954 r. Iwaszkiewicz zdobyła tytuł wicemistrzyni Polski w rzucie dyskiem⁶⁵. W latach 60. bardzo dobre rezultaty zaczęła przynosić praca trenera Wiesława Dolińskiego. Wśród jego wychowanków był student geografii Władysław Domaszewicz, medalista mistrzostw Polski, który swoją bejaczną techniką skoku w dal zachwycał na przełomie lat 60. i 70.⁶⁶.

Największy sukces dla lubelskiego AZS przyniosła sekcja szermiercza. Już w 1954 r. Bohdan Przybyło stanął na najwyższym stopniu podium Akademickich Mistrzostw Polski w turnieju szablowym i zdobył brązowy medal we florecie. Został powołany do kadry narodowej. Trzecie miejsce we florecie na AMP i wicemistrzostwo juniorów 1961 r. wywalczył Andrzej Gottner. Mimo tych osiągnięć sekcja została na pewien czas zawieszona⁶⁷.

Po reaktywacji w sekcji szermierczej narodziła się największa gwiazda AZS Lublin, którą okazał się Arkadiusz Godel – niespodziewany złoty medalista igrzysk olimpijskich w Monachium w 1972 r. w drużynie floretowej (z Markiem Dąbrowskim z AZS AWF Warszawa oraz Jerzym Kaczmarkiem, Lechem Koziejewskim i Witoldem Woydą). Jego wielki talent odkrył zawodnik i trener lubelskim akademików Andrzej Gottner (młodzieżowy mistrz Polski we florecie 1958). Godel jednak krótko startował w barwach AZS Lublin (1969-1972). W następnych latach, jako zawodnik AZS AWF Warszawa, został dwukrotnym mistrzem Polski indywidualnie i sześciokrotnym w drużynie, a także drużynowym mistrzem świata w 1978 r.⁶⁸.

Lata 70. to okres rozbudowy szeregów członkowskich AZS Lublin. W roku 1972 w pięciu klubach uczelnianych i 76 sekcjach zrzeszał 3276 członków, zaś w 8 sekcjach Klubu Środowiskowego 360 członków. Cztery lata później miał już 4813 członków w klubach uczelnianych i 610 w Klubie Środowiskowym. Znaczną aktywność wykazywało założone w 1972 r. Koło Seniorów AZS Lublin. Przy Akademickim Ośrodku Sportowym powstał Klub Sportowca Citius, urządzający m.in. wieczorki taneczne i muzyczne oraz wystawy⁶⁹.

Największy Klub Uczelniany AZS UMCS w 1976 r. osiągnął stan 1300 członków, co stawiało go w szeregu najliczniejszych klubów uczelnianych w Polsce. Posiadał wówczas 17 sekcji: koszykówki kobiet i mężczyzn, siatkówki kobiet i mężczyzn, piłki ręcznej kobiet i mężczyzn, lekkiej atletyki, tenisa ziemnego, tenisa stołowego, judo, pływania, szachów, piłki nożnej,

65

Pół wieku AZS, s. 245.

66

A. Skóra, D. Słapek, *70 lat sportu na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej*, <http://historiasportu.umcs.lublin.pl/wp-content/uploads/2014/07/70-lat-sportu-na-Uniwersytecie-Marii-Curie-Sk%C5%82odowskiej.pdf>

67

L. M. Rouppert, op. cit., s. 51.

68

D. Słapek, M. Powąła-Niedźwiecki, P. Markiewicz, *Lubelscy olimpijczycy*, Lublin 2018, s. 33-34.

69

Sprawozdanie z działalności za lata 1972-1976, Zarząd Środowiskowy AZS w Lublinie, Lublin 1976.

gimnastyki, kulturystyki, strzelectwa i sportów zimowych (narcciarstwo zjazdowe i biegowe, łyżwiarstwo i saneczkarstwo). Zajmował czwarte miejsce w Mistrzostwach Polski Uniwersytetów⁷⁰.

Klub Uczelniany AZS KUL w 1976 r. liczył 620 członków i prowadził działalność w 11 sekcjach sportowych. Najsilniejszą sekcją byli judocy, którzy w latach 70 i 80. odnosili natomiast szereg zwycięstw w Mistrzostwach Polski Uniwersytetów⁷¹. Jak podaje historyk klubu, w latach 1949-1997 AZS przy KUL zrzeszał w różnych okresach od 150 do 620 członków. Funkcję kuratora z ramienia Senatu KUL przez wiele lat pełnił ks. prof. Stanisław Napiórkowski⁷². Największą popularnością cieszyły się sekcje: siatkówka mężczyzn, koszykówka mężczyzn, tenis stołowy kobiet i mężczyzn, narciarstwo kobiet i mężczyzn, piłki nożnej, a później judo. Ponadto funkcjonowały sekcje: pływania, szachowa, żeglarska. W okresie powojennym krótko działały sekcje: tenisa ziemnego, szermierki, hokeja na lodzie i piłki ręcznej⁷³.

Klub Uczelniany AZS w Akademii Medycznej w Lublinie w 1976 r. prowadził aż 17 sekcji sportowych, zrzeszając 500 członków. W tymże roku zdobył tytuł mistrza Polski Akademii Medycznych⁷⁴. Klub Wyższej Szkoły Inżynierskiej miał wówczas 972 członków w 16 sekcjach sportowych. Zdobył tytuł Mistrza Polski Wyższych Szkół Inżynierskich, Wyższych Szkół Morskich i Filii Politechnik. Klub Akademii Rolniczej miał 1021 członków w 15 sekcjach. Zajmował piąte miejsce w rywalizacji Akademii Rolniczych w Polsce⁷⁵.

W związku z organizacyjnym połączeniem Szkolnego Związku Sportowego z AZS, 11 czerwca 1974 r. powołano do życia Klub Środowiskowy SZS-AZS w Lublinie, skupiający 8 sekcji: koszykówki kobiet, koszykówki mężczyzn, lekkiej atletyki, piłki ręcznej kobiet, piłki ręcznej mężczyzn, siatkówki kobiet, siatkówki mężczyzn, pływania⁷⁶.

Zespół lekkiej atletyki awansował wówczas do II ligi. Osiągnięcia lekkoatletów 1977-1978 – halowe mistrzostwo Polski D. Nawrota w skoku w dal, halowe MP juniorów Piotra Jastrzębskiego

70

Ibidem.

71

S. Dobosz, *80 lat AZS Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego...*, s. 19-20.

72

Ibidem, s. 9-10.

73

Ibidem, s. 10-24.

74

A. Peplowski, *50 lat sportu medyków w Lublinie*, Lublin 1994, s. 4-5.

75

Sprawozdanie z działalności za lata 1972-1976, Zarząd Środowiskowy AZS w Lublinie, Lublin 1976.

76

Ibidem.

w skoku wzwyż, brązowy medal G. Siewierskiej w MP na 200 m w 1979 r. s. 19

Lata 70. to, obok sukcesu Arkadiusza Godela, bardzo dobre wyniki sekcji lekkoatletycznej. Drugim lubelskim objawieniem okazał się wtedy trójskoczek Andrzej Sontag – absolwent historii na UMCS. Był pięciokrotnym wicemistrzem kraju (1973-1977), halowym złotym (1976) i brązowym medalistą mistrzostw Polski (1977). Na mistrzostwach Europy w Rzymie w 1974 r. zdobył brązowy medal. Pojechał na igrzyska olimpijskie do Montrealu, ale tam mu się nie poszczęściło i odpadł w eliminacjach⁷⁷.

Wyróżniało się również kilkoro innych zawodników sekcji. Grażyna Siewierska w 1979 r. zdobyła brązowy medal mistrzostw Polski w biegu na 200 m. Dariusz Nawrot został halowym mistrzem Polski w skoku w dal. Na mistrzostwach Polski juniorów pierwsze miejsce uzyskał Piotr Jastrzębski w skoku wzwyż, zaś dwa drugie miejsca Halina Wybranowska (w skoku w dal i skoku wzwyż)⁷⁸.

Ponadto w latach 70 i 80. szereg zwycięstw w Mistrzostwach Polski Uniwersytetów odnosili judocy z AZS KUL⁷⁹.

W połowie lat 80. widoczny był ogólny spadek liczebności i aktywności klubów uczelnianych AZS w Lublinie. W Klubie Środowiskowym jedyną drużyną z gier zespołowych grającą na poziomie II ligi były koszykarki. Sukcesy odnosiły tylko sekcja brydża sportowego (piąte miejsce w I lidze w roku 1986) oraz sekcja taekwondo zdobywająca liczne medale mistrzostw Polski indywidualnie i drużynowo⁸⁰. W 1989 r. AZS Lublin w pięciu klubach miał już tylko 1719 członków⁸¹.

Po kryzysie lat 80. nastał trudny czas transformacji ekonomicznej lat 90. Po różnych perturbacjach tego okresu pozycja AZS w sporcie lubelskim zaczęła wzrastać. W ramach zmian organizacyjnych powstała Organizacja Środowiskowa AZS w Lublinie, obejmująca także kluby z terenu województwa, w tym AZS AWF Biała Podlaska. W grudniu 2012 r. Organizacja Środowiskowa skupiała 14 klubów uczelnianych i Klub Środowiskowy AZS woj. lubelskiego. Obok klubów znanych lubelskich uczelni (UMCS, KUL, Uniwersytet Medyczny, Uniwersytet Przyrodniczy, Politechnika Lubelska) i AWF Biała Podlaska, należały do niej także Kluby

77

D. Słapek, M. Powął-Niedźwiecki, P. Markiewicz, *Lubelscy olimpijczycy*, s. 60-61.

78

Sprawozdanie z działalności za lata 1977-1978, Zarząd Środowiskowy AZS w Lublinie, s. 19;
Sprawozdanie z działalności za lata 1979-1980, Zarząd Środowiskowy AZS w Lublinie, s. 16.

79

S. Dobosz, op. cit., s. 19-20.

80

Sprawozdanie z działalności za okres 1985-1987, Zarząd Środowiskowy AZS w Lublinie, Lublin

1987.

81

H. Hanusz, *Akademicki Związek Sportowy w Polsce Ludowej*, s. 88.

Uczelniane PWSZ z Chełma i Zamościa, Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, Wydziałów Zamiejscowych KUL w Stalowej Woli i Tomaszowie Lubelskim oraz uczelni prywatnych: Wyższej Szkoły Społeczno-Przyrodniczej im. W. Pola w Lublinie, Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie i Wyższej Szkoły Zarządzania i Administracji w Zamościu. W sumie w 183 sekcjach skupiały 2637 członków⁸². W klasyfikacji generalnej Akademickich Mistrzostw Polski w sezonie 2012/13 AZS UMCS zajął wysokie szóste miejsce⁸³.

Na przełomie 2013/2014 akademicy z UMCS rywalizowali w polskich ligach rozgrywkowych w siedmiu dyscyplinach: koszykówce kobiet i mężczyzn, futsalu mężczyzn, tenisie stołowym kobiet, piłce ręcznej kobiet i mężczyzn oraz lekkoatletyce. Studenci mogli rozwijać swoje umiejętności w 21 sekcjach sportowych. Dzięki wsparciu władz uczelnianych w ostatnich latach sport uniwersytecki dynamicznie się rozwija zarówno w sferze aktywnej jak i naukowej⁸⁴.

Tradycje lekkoatletyczne AZS Lublin podtrzymywali studenci UMCS. Dariusz Szymczuk zdobył on dwa srebrne medale w trójskoku i skoku w dal na Uniwersjadzie 1990 roku. Piotr Kitliński był złotym medalistą mistrzostw Polski seniorów w 1994 r. w Pile na 1500 m. Od 2005 r. sekcja lekkiej atletyki AZS UMCS Lublin startuje w najwyższej klasie rozgrywkowej ligi lekkoatletycznej. Ewa Janciak, specjalistka biegów na dystansach 400 m i 800 m, zdobyła na AMP 10 medali (3 złote i 1 srebrny medal w klas. gen. oraz 3 złote, 1 srebrny i 2 brązowe medale w klas. uniwersytetów). W tym kontekście rywalizuje z nią sprinter Andrzej Jaros, od 2010 r. zdobywca 15 krążków (3 srebrne i 2 brązowe medale w klas. gen. oraz 2 złote, 5 srebrnych i 3 brązowe medale w klas. uniwersytetów). Z kolei Mateusz Biegajło wywalczył od 2010 r. 14 medali (3 srebrne i 2 brązowe medale w klas. gen. oraz 2 złote, 4 srebrne i 3 brązowe medale w klas. uniwersytetów). Mężczyznom nie ustępują kobiety Małgorzata Kołdej sprinterka, wielokrotna medalistka AMP, zdobyła 19 medali (3 złote, 3 srebrne i 1 brązowy medal w klas. gen. oraz 4 złote, 5 srebrnych i 3 brązowe w klas. uniwersytetów). W 2013 wywalczyła brązowy medal w sztafecie 4×100 m na Uniwersjadzie w Kazaniu⁸⁵.

Ze zmiennym szczęściem radziły sobie w nowych warunkach gry zespołowe. Zespół AZS Lublin koszykówki męskiej po raz pierwszy awansował do ekstraklasy w sezonie 1990/91. W 1993 r. powrócił jako AgroFar AZS Lublin i po roku został wycofany z rozgrywek. W latach 1998-2001 grał w Polskiej Lidze Koszykówki jako AZS Lubelski Węgiel, AZS Lubella i Perła Lubella AZS.

82

XXV Zjazd Akademickiego Związku Sportowego. Referat Sprawozdawczo-Programowy. Sprawozdanie z działalności 20-21 kwietnia 2012 – 7-8 czerwca 2014, Warszawa 2014, s. 56-57.

83

Ibidem, s. 104.

84

A. Skóra, D. Słapek, *70 lat sportu na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej*.

85

Ibidem.

Reaktywowany jako AZS UMCS Lublin w 2014 r. wszedł do II ligi. W latach 2000-2006 w ekstraklasie koszykówki kobiet występował AZS Meblotap Lublin. Po okresie kryzysu od 2009 r. lubelskie koszykarki systematycznie budowały swoją pozycję w I lidze. Od 2014 r. lubelski AZS znalazł się w Tauron Basket Lidze. Grał jako Pszczółka Polski Cukier AZS UMCS Lublin. Zespół piłki nożnej halowej AZS UMCS od lat 90. utrzymywał się stale w czołówce polskich uniwersytetów. Od 2010 r. gra w profesjonalnej Polskiej Lidze Futsalu⁸⁶.

Najmłodsze gwiazdy AZS UMCS Lublin to siatkarki plażowe Monika Brzostek i Kinga Kołosińska. W 2009 r. zdobyły mistrzostwo świata junierek, w 2011 r. zostały srebrnymi medalistkami mistrzostw Europy do lat 23, zaś w 2013 r. wicemistrzyniami uniwersjady. W 2016 r. wzięły udział w igrzyskach olimpijskich w Rio de Janeiro. Są także sześciokrotnymi mistrzyniami Polski⁸⁷.

AZS AWF Biała Podlaska

Klub Uczelniany AZS przy Filii AWF w Białej Podlaskiej powstał w 1970 r., rok po utworzeniu ośrodka akademickiego w tym mieście. Początkowo rozwijał działalność w trzech sekcjach: lekkiej atletyki, siatkówki kobiet i mężczyzn oraz tenisa stołowego. Aby nie rozdrabniać sił i środków przeznaczanych na sport w Białej Podlaskiej, na mocy odgórnej decyzji w lutym 1974 r. połączono AZS z dwoma innymi klubami: RKS Podlasie i LKS Krzna, tworząc Robotniczo-Akademicki Klub Sportowy (RAKS). Rozpoczął działalność w sekcjach: podnoszenia ciężarów, lekkiej atletyki, piłki nożnej, siatkówki mężczyzn i kobiet, piłki ręcznej mężczyzn (rozwiązana w 1979 r.) i kolarstwa (po roku przekazana do LKS Rolnik)⁸⁸.

Po dwóch latach rozwiązano RAKS, wiążąc funkcjonowanie AZS ściśle z działalnością uczelni. 10 listopada 1976 r. powołano do życia Klub Sportowy AZS Filii AWF w Białej Podlaskiej. Jako klub środowiskowy skupiał on studentów i utalentowaną młodzież szkolną z terenu miasta. W roku 1980 zrzeszał 298 czynnych zawodników i zawodniczek w 5 sekcjach, z których za wiodące uważano sekcje rywalizujące w II lidze: siatkówki kobiet, lekkiej atletyki mężczyzn i podnoszenia ciężarów⁸⁹. W 1988 r. Klub zrzeszał 213 członków rzeczywistych (45 kobiet i 168 mężczyzn) oraz

86

Ibidem.

87

D. Słapek, M. Powąła-Niedźwiecki, P. Markiewicz, *Lubelscy olimpijczycy*, s. 28-29, 41-42.

88

W. Kudelski, *Działalność sportowa*, [w:] *Akademia Wychowania Fizycznego na Podlasiu (Filia i Zamiejscowy Wydział warszawskiej AWF w Białej Podlaskiej 1969-1989)*, Biała Podlaska 1990, s. 102-104.

89

Archiwum AWF Biała Podlaska, Informacja o aktualnym stanie organizacyjnym Klubu Sportowego AZS Filii AWF w Białej Podlaskiej na dzień 01.09.1980 r.

35 członków wspierających. Zatrudniał 14 trenerów w 5 sekcjach specjalistycznych⁹⁰.

Lata 90. to okres borykania się z realiami transformacji ekonomicznej w kraju, co oznaczało konieczność poszukiwania sponsorów. W przypadku reaktywowanej sekcji piłki ręcznej udało się to znakomicie. W 1994 r. zawarto umowę z firmą prywatną „Pol-Kres” sc. na sponsorowanie drugoligowych wówczas szczypiornistów. W 1997 r. uzyskało osobowość prawną stowarzyszenie: Klub Sportowy AZS AWF przy Instytucie Wychowania Fizycznego i Sportu w Białej Podlaskiej⁹¹.

W XXI wieku AZS AWF Biała Podlaska wchodzi w skład Organizacji Środowiskowej AZS w Lublinie. Na koniec 2012 r. liczył 274 członków w 6 sekcjach⁹². Obecnie prowadzi działalność statutową w sekcjach: lekkiej atletyki, podnoszenia ciężarów, pływania, piłki ręcznej mężczyzn, koszykówki mężczyzn, piłki siatkowej kobiet i mężczyzn, taekwondo olimpijskiego⁹³.

Wizytówką klubu AZS AWF Biała Podlaska już od lat 70. była sekcja lekkiej atletyki. Pierwszą gwiazdą był Waldemar Golanko – wielokrotny mistrz Polski w trójskoku. Mirosław Makaruk był srebrnym medalistą w trójskoku w hali (1985), zaś Jolanta Laszuk brązową medalistką w biegu na 60 m przez płotki (1984). Zawodnicy z Białej Podlaskiej sięgali również wielokrotnie po medale Młodzieżowych Mistrzostw Polski⁹⁴. Później wyróżnił się szczególnie Olgierd Stański, trzykrotny mistrz Polski (1999-2001), który wystąpił w rzucie dyskiem na igrzyskach olimpijskich w Sydney. W 2002 r. w Annecy zajął trzecie miejsce w zawodach Superligi PE⁹⁵. Jego następcą w klubie jest Przemysław Czajkowski – mistrz Polski z 2011 r., olimpijczyk z Londynu, wicemistrz Uniwersjady w 2011 r.⁹⁶.

Na poziomie krajowym bardzo dobre wyniki osiągają też inni lekkoatleci z Białej Podlaskiej. W latach 2010-2014 tytuły mistrza Polski zdobywali: Marcin Starzak (skok w dal), Paweł Stempel (bieg na 100 m), Konrad Podgórski (skok w dal). Nad podium stawali również: Anna Zych (trójskok), Martyna Bielawska (trójskok), Maksym Sypniewski (trójskok), Paweł Stempel (sztafeta 4x100 m), Damian Kusiak (pchnięcie kulą), Agnieszka Dudzińska (pchnięcie

90

W. Kudelski, *Działalność sportowa*, s. 114.

91

Akademia Wychowania Fizycznego w Warszawie 1929-1930/2009/2010. Księga Pamiątkowa, red. K. Zuchora, K. Hądzalek, Warszawa 2010, s. 463.

92

XXV Zjazd Akademickiego Związku Sportowego. Referat Sprawozdawczo-Programowy. Sprawozdanie z działalności 20-21 kwietnia 2012 – 7-8 czerwca 2014, s. 57.

93

<http://www.awf-bp.edu.pl/azs-awf-dzialalnosc-klubu>

94

W. Kudelski, *Działalność sportowa*, s. 110.

95

B. Tuszyński, H. Kurzyński, op. cit., s. 522.

96

Ibidem, s. 409.

kulą), Kamil Bełz (rzut dyskiem)⁹⁷.

Ośrodek szkolenia utworzony przez Polski Związek Gimnastyczny przy AWF w Białej Podlaskiej w 2006 r. został przekształcony w sekcję klubu sportowego AZS. Na olimpiadzie w Londynie w 2012 r. wystąpił Roman Kulesza – wielokrotny mistrz Polski w gimnastyce sportowej (wieloboju indywidualnym i drużynowym, poręczach, skoku przez konia, ćwiczeniach wolnych)⁹⁸. Mistrzem Polski na poręczach był natomiast Adam Kierzkowski (2011).

Sekcja podnoszenia ciężarów pierwsze sukcesy zanotowała w latach 80. gdy jej zawodnicy zdobywali medale Młodzieżowych Mistrzostw Polski. W latach 90. w Białej Podlaskiej ukształtował się silny ośrodek szkoleniowy. Zawodnicy z tego ośrodka dawali o sobie znać podczas większości rozgrywanych mistrzostw Polski. Największe sukcesy wiążą się z takimi nazwiskami jak Marta Kleszczyńska, Małgorzata Zaorska, Artur Pomiankiewicz, Kamil Gabrylewicz. W 2006 r. klub z Białej Podlaskiej wywalczył 3. miejsce w konkurencji drużynowej mistrzostw Polski. W 2010 r. mistrzynią została Katarzyna Ostapska⁹⁹. W 2012 r. Emilia Malec (kat. 48 kg) trzecie miejsce w mistrzostwach Polski kobiet, jak również w akademickich mistrzostwach świata¹⁰⁰.

Reaktywowany zespół piłki ręcznej w 1991 r. wywalczył awans do II ligi. Historyczny sukces odniósł w 1998 r. już jako AZS AWF POL-KRES Biała Podlaska, wchodząc do ekstraklasy. Białscy szczypiorniści zdobywali też kilkakrotnie tytuł akademickiego mistrza Polski. Niestety, w 2001 roku spadli do I ligi, a później kilka sezonów spędzili też w II lidze¹⁰¹.

Wśród innych osiągnięć azetesiaków z Białej Podlaskiej trzeba wymienić złoty i srebrny medal Mariusza Steckiewicza w mistrzostwach Europy w taekwondo (1997-1998) oraz występy w ekstraklidze (od 2006 r.) zespołu piłki nożnej kobiet AZS PSW (Państwowej Szkoły Wyższej) Biała Podlaska.

Bibliografia:

S. Dobosz, *80 lat AZS Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego 22.01.1922 – 22.01.2002*, Lublin 2002;

97

Od filii do filii. Zjazd absolwentów z okazji Jubileuszu 45 lecia Filii Akademii Wychowania Fizycznego w Białej Podlaskiej 12-13 września 2015, red. T. Jaślikowska-Sadowska, Biała Podlaska 2015, s. 11-15.

98

W. Kudelski, *Działalność sportowa*, s. 87.

99

B. Korpak, op. cit., s. 79.

100

Od filii do filii..., s. 13-14.

101

J. Borodyjuk, *Sekcja piłki ręcznej mężczyzn – KS AZS-AWF Biała Podlaska*, [w:] *Od filii do filii...*, s. 19-38; <http://azsbp.pl/index.php/klub/historia>

W. Kudelski, *Działalność sportowa*, [w:] *Akademia Wychowania Fizycznego na Podlasiu (Filia i Zamiejscowy Wydział warszawskiej AWF w Białej Podlaskiej 1969-1989)*, Biała Podlaska 1990'
Od filii do filii. Zjazd absolwentów z okazji Jubileuszu 45 lecia Filii Akademii Wychowania Fizycznego w Białej Podlaskiej 12-13 września 2015, red. T. Jaślikowska-Sadowska, Biała Podlaska 2015;

A. Pepłowski, *50 lat sportu medyków w Lublinie*, Lublin 1994;

L. Piątek, *Historia powstania obiektów sportowych na terenie Lublina*, „Zeszyty Historyczne Akademickiego Związku Sportowego” 1997, nr 2;

L. Piątek, *Lubelski sport po wyzwoleniu*, „Zeszyty Historyczne Akademickiego Związku Sportowego” 1997, nr 2;

L. M. Rouppert, *50 lat Akademickiego Związku Sportowego w Lublinie 1922-1972*, Lublin 1972;

A. Skóra, D. Słapek, *70 lat sportu na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej*,

<http://historiasportu.umcs.lublin.pl/wp-content/uploads/2014/07/70-lat-sportu-na-Uniwersytecie-Marii-Curie-Sk%C5%82odowskiej.pdf>

D. Słapek, M. Powąła-Niedźwiecki, P. Markiewicz, *Lubelscy olimpijczycy*, Lublin 2018

<https://www.umcs.pl/pl/azs-lublin,10777,historia-azs-lublin-do-1945-r,38435.chtm#page-5>